

**ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.
Χίου
2022 – 2023**

**Υποστήριξη μαθητών/τριών με
Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος
(ΔΑΦ)**

**Επιμορφωτική Διημερίδα
Εκπαιδευτικών στο πρόγραμμα
«Παράλληλης Στήριξης –
Συνεκπαίδευσης»**

Άννα Κακμή
ΠΕ02 Φιλολόγος ΕΑΕ

Δημήτριος Πολυχρόνης
ΠΕ03 Μαθηματικός ΕΑΕ

Στάδια εκπαιδευτικής υποστήριξης μαθητών/τριών με ΔΑΦ

- 1^ο: Γνωριμία με τον/την μαθητή/ήτρια και τους γονείς
- 2^ο: Εξειδικευμένη εκπαιδευτική αξιολόγηση
- 3^ο: Κοινωνική – συμπεριφορική υποστήριξη
- 4^ο: Εκπαιδευτική υποστήριξη
- 5^ο: Αποτίμηση – αξιολόγηση εκπαιδευτικών στόχων

1ο: Γνωριμία με τον/την μαθητή/ήτρια και τους γονείς

Γνωριμία με τον/την μαθητή/ήτρια και τους γονείς

➤ Συλλογή πληροφοριών για τον/την μαθητή/ήτρια

- Κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο αναφοράς
- Ενδιαφέροντα και στοιχεία τη προσωπικότητάς του/της
- Κοινωνικές και συμπεριφορικές σχέσεις με συνομηλίκους
- Σχέση με το/τα αντικείμενο/α που τον/την διδάσκουμε
- Πορεία φοίτησης στις προηγούμενες τάξεις και το ΔΣ
- Μαθησιακό προφίλ – Μεταγνωστικές δεξιότητες
- Γνωστικό υπόβαθρο
- Τροχιά μάθησης και κατάκτησης δεξιοτήτων

Πηγές πληροφόρησης

➤ **Αφηγηματικές συνεντεύξεις**

- Καθηγητές των μαθημάτων και σχ. Ψυχολόγοι
- Γονείς ή κηδεμόνες
- Τον/Τη μαθητή/ήτρια

➤ **Αξιολόγηση γνώσεων και μεταγνωστικών δεξιοτήτων**

- Δεξιότητες καθημερινότητας: διαχείριση χρόνου, χρημάτων, αντίληψη χώρου
- Γλωσσικός Γραμματισμός: Προφορικός Λόγος, Γραπτός Λόγος, Κατανόηση Κειμένου
- Μαθηματικός Γραμματισμός: Μαθηματικό Λεξιλόγιο, Λογική, Αριθμητική, Άλγεβρα, Γεωμετρία

2ο: Εξειδικευμένη εκπαιδευτική αξιολόγηση

Αξιολόγηση Γλωσσικού Γραμματισμού

- **Στόχευση:** Γνώσεις και δεξιότητες
 - Συναισθηματική σχέση με τα γλωσσικά μαθήματα: φόβος, χαρά, αδιαφορία
 - Φωνολογική και συμβολική ενημερότητα: γράμματα, δίφθογγοι, τονισμός, σημεία στίξης
 - Οπτική και ακουστική διάκριση
 - Λεξιλόγιο, ορθογραφία, παραγωγή κειμένου
 - Σημασιολογική και μορφοσυντακτική χρήση της γλώσσας
 - Παλαιότερες Αξιολογήσεις: Σύγκριση και θέση στόχων για το μέλλον

Αξιολόγηση Μαθηματικού Γραμματισμού

➤ **Στόχευση: Γνώσεις και δεξιότητες**

- Συναισθηματική σχέση με τα μαθηματικά: φόβος, χαρά, αδιαφορία
- Μαθηματικά της καθημερινότητας: συναλλαγές, αντίληψη χρόνου και χώρου
- Φωνολογική και συμβολική ενημερότητα: Αριθμών, συμβόλων και σημείων
- Μαθηματικό Λεξιλόγιο: Μονάδες μέτρησης, έννοιες, ορισμοί
- Αρίθμηση: Νοεροί υπολογισμοί, νόρμες κάθετων πράξεων, εσωτερικό σχήμα
- Άλγεβρα: Τήρηση πειθαρχίας κανόνων και ενημερότητα γνώσεων
- Γεωμετρία: Αντίληψη σχημάτων κι εννοιών, εφαρμογή κανόνων
- Λογική – Προβλήματα: Αλληλουχία κι επαγωγική σκέψη, κείμενο-λογική αντίληψη
- Παλαιότερες Αξιολογήσεις: Σύγκριση και θέση στόχων για το μέλλον

3ο: Κοινωνική – συμπεριφορική υποστήριξη

Συναισθηματική κατάσταση

- Άλλοτε είναι πιο ήρεμα άλλοτε είναι ταραγμένα.
- Ακόμα και κατά την διάρκεια της ημέρας έχουν αυξομειώσεις διάθεσης και θα πρέπει να προσαρμόσουμε τη διδασκαλία μας ανάλογα με την θυμική τους διάθεση.
- Προειδοποιούμε πάντα για κάθε αλλαγή και ανατροπή του προγράμματος
- Δημιουργούμε σχέσεις εμπιστοσύνης με το παιδί
- Καλό είναι να υπάρχουν σταθερά πρόσωπα (εκπαιδευτικοί γιατί αυτό δημιουργεί αίσθημα ασφάλειας στο παιδί με αυτισμό)
- Δεν αλλάζουμε το περιβάλλον έπιπλα, ζωγραφιές, κ.λπ. γιατί αποδιοργανώνονται και θέλουν χρόνο για να προσαρμοστούν στο νέο περιβάλλον

Συναισθηματική κατάσταση

- Σεβόμαστε τις ανάγκες του παιδιού με αυτισμό αν παρατηρήσουμε σημάδια κόπωσης.
- Προσελκύουμε την προσοχή του
- Οι ιδέες οι γνώσεις πρέπει να προσαρμόζονται στο παιδί

Προκλήσεις στην ποιότητα της κοινωνικής συναλλαγής

- Θέλει και έχει την ανάγκη να μένει μόνος/η μερικές φορές.
- Έχει δυσκολίες με την ασυνέπεια και την κοινωνική συναλλαγή.
- Αδυνατεί να ανταποκριθεί στα κοινωνικά σήματα.
- Αδυνατεί να κατανοήσει πώς αισθάνεται ο άλλος.
- Δεν αντιλαμβάνεται τα όρια των άλλων

Περιορισμένες και στερεοτυπικές συμπεριφορές

- Δείχνει προσκόλληση σε άψυχα αντικείμενα (κορδόνια, μπουκάλια, γόμα)
- Συναρπάζεται από την κίνηση(στριφογυρίζει ρόδες, ανοιγοκλείνει συρτάρια κ.α.)
- Είναι πολύ ευαίσθητος/η στους ήχους
- Επιμένει στη ρουτίνα και ανθίσταται στην αλλαγή
- Έχει δυσκολία με το μη δομημένο χρόνο
- Έχει δυσκολία να περιμένει

Δυσκολίες στην ποιότητα της επικοινωνίας

➤ Δεν κατανοεί το χιούμορ, το σαρκασμό, τις ιδιωματικές φράσεις

➤ **Δυσκολεύεται**

➤ να απαντήσει στις ερωτήσεις

➤ στη συντακτική οργάνωση της πρότασης

➤ να κατανοήσει τις πολλαπλές έννοιες των λέξεων

➤ να εισάγει την επικοινωνία

Δυσκολίες συμπεριφοράς

- Έχει επιθετική συμπεριφορά: δαγκώνει, χτυπάει, κλωτσάει, τσιμπάει
- Αυτοτραυματίζεται
- Έχει εκρήξεις θυμού
- Στριγκλίζει και φωνάζει
- Δε συμμορφώνεται και αρνείται να μετακινηθεί ή να κάνει κάτι
- Δείχνει πολύ χαμηλό κίνητρο

4ο: Εκπαιδευτική υποστήριξη

Εξατομικευμένη Εκπαιδευτική Υποστήριξη

➤ **Θέση στόχων**

- Βραχυπρόθεσμοι – Μεσοπρόθεσμοι - Μακροπρόθεσμοι
- Εφικτοί και βασισμένοι στο μαθησιακό προφίλ του μαθητή
- Διδακτικοί Στόχοι: Παράλληλοι και τεμνόμενοι με το ΑΠΣ
- Αξιολόγηση μέσα από ποιοτικές μεθόδους και ρουμπρικές επίτευξης

➤ **Υποστηρικτικό υλικό**

- Έντυπο – Ψηφιακό – Απτό
- Ανταποκρίνεται στους στόχους που έχουν τεθεί
- Προσβάσιμο και χρηστικό
- Διαρκής εμπλουτισμός

Τεχνικές Παρέμβασης

➤ **Πρώτα οφείλουμε να αναλογιστούμε αν**

- Είναι χρήσιμες οι δραστηριότητες και έχουν σημασία για το μαθητή;
- Οι πληροφορίες δίνονται με τέτοιο τρόπο ώστε ο μαθητής να κατανοεί, να θέτει ερωτήσεις και να τις χρησιμοποιεί;
- Υπάρχουν συμμετοχικές εμπειρίες;
- Ελαχιστοποιούνται οι ερωτήσεις γύρω από τις επιθυμίες, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες;

Τεχνικές Παρέμβασης

➤ **Πρώτα οφείλουμε να αναλογιστούμε αν**

- Χρησιμοποιείται το εσωτερικό κίνητρο;
- Παρουσιάζονται με φυσικό τρόπο οι ενισχυτές που χρησιμοποιούνται;
- Ενθαρρύνεται και προκαλείται με φυσικό τρόπο ο μαθητής να εισάγει την συνδιαλλαγή;
- Ενισχύονται οι προσπάθειες για την κατάκτηση των σκοπών και των στόχων;

Τεχνικές Παρέμβασης

- Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε και να κατανοούμε τα ενδιαφέροντα και τις επιθυμίες των μαθητών αυτών.
- Αυτά οφείλουμε να τα λαμβάνουμε υπόψη στο σχεδιασμό του προγράμματος ώστε να ενθαρρύνεται το ενδιαφέρον και το κίνητρο.

Τεχνικές Παρέμβασης

- Τα παιδιά με αυτισμό φαίνεται να εστιάζουν σε μία λεπτομέρεια και όχι στο γενικότερο νόημα.
- Σκέφτονται και μαθαίνουν μέσα από την λεπτομέρεια. Η ιδιαιτερότητά τους αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί έτσι ώστε μέσω της λεπτομέρειας να τους εγείρουμε το ενδιαφέρον για τα πράγματα που τα παραβάλλουν.
- Δεν θα πρέπει να απογοητευόμαστε από τα πισωγυρίσματα που συχνά έχουν τα παιδιά με αυτισμό.
- Θα πρέπει να ακολουθούμε πάλι από την αρχή το δομημένο εκπαιδευτικό μας πρόγραμμα γιατί ξαφνικά μπορεί να κάνουν βήματα προς τα εμπρός και να αναδυθούν όλα αυτά που τους έχουμε διδάξει.

Τεχνικές Παρέμβασης

- Οι ερωτήσεις και γενικά οι οδηγίες που δίνουμε θα πρέπει να είναι λιτές, όχι πολλές λέξεις γιατί χάνονται και δεν εστιάζουν σε αυτό που τους λέμε ή τους ρωτάμε.
- Για παράδειγμα η ερώτηση «Γιώργο θέλεις να σου δώσω αυτή τη σοκολάτα γάλακτος που την πήρα από την κυρία Μαρία;»
 - Είναι τεράστια δίνει πολλές λεπτομέρειες που μπορεί να αποδιοργανώσει τη σκέψη του και να μην επικεντρωθεί στο ερώτημα.
- Θα ήταν καλύτερα να εκφραστεί η ερώτηση ως εξής:
 - «Θέλεις σοκολάτα» ή «Να η σοκολάτα σου»
- Η συνηθισμένη απάντηση των παιδιών με αυτισμό είναι το «Όχι».
- Γι' αυτό το λόγο, είναι καλύτερο να παίρνουμε εμείς την απόφαση.

Δυσκολίες στη μάθηση

- Δυσκολία στην οργάνωση
- Μαθαίνει με συγκεκριμένη ακολουθία
- Χρειάζεται βοήθεια στην επίλυση προβλημάτων
- Παρατηρείται ανομοιομορφία στις δεξιότητες
- Είναι υπερκινητικός/ή
- Έχει καλές οπτικές δεξιότητες
- Χειρίζεται αντικείμενα πολύ καλύτερα παρά το μολύβι και το χαρτί
- Έχει μικρό εύρος προσοχής σε ορισμένες δραστηριότητες και σε άλλες όχι
- Παρορμητικός/η
- Αργή αντίδραση

Παράγοντες προσασίας

- Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε και να ανακαλύπτουμε τις επιθυμίες και τις προτιμήσεις καθώς και τα ενδιαφέροντα του μαθητή με ΔΑΦ.
- Αυτές πρέπει να αποτελούν μέρος του προγράμματος του μαθητή και να χρησιμοποιούνται για να αυξάνουν το ενδιαφέρον του και να του δίνουν κίνητρο.
- Αναλύοντας το καθημερινό πρόγραμμα του μαθητή για να διαπιστώσουμε πότε και πόσες από αυτές τις επιθυμίες και ενδιαφέροντα περιέχονται σε αυτό κατά τη διάρκεια της ημέρας.
- Εάν ο μαθητής βρίσκεται σε κατάσταση μόνιμης πρόκλησης χωρίς να υπάρχουν δραστηριότητες ενίσχυσης, τότε απειλείται η μάθηση

Παράγοντες προστασίας

- Εξίσου σημαντικό είναι η χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων του μαθητή σε όλες τις μαθησιακές εμπειρίες.
- Χτίζουμε πάνω στις δυνατότητες, τις ενσωματώνουμε και ενισχύουμε την αυτοπεποίθηση.
- Πολύ συχνά ο μαθητής με Διαταραχή του Αυτιστικού φάσματος διδάσκεται με βάση τις αδυναμίες του.

Αρχές της Δομημένης Διδασκαλίας

- 1. Η σφαιρική αξιολόγηση των δεξιοτήτων και γνώσεων των μαθητών/τριών και του τρόπου με τον οποίο μαθαίνουν.
- Η τυπική και η άτυπη αξιολόγηση καταδεικνύουν με μοναδικό τρόπο τις δυνατότητες και τις δυσκολίες των παιδιών με αυτισμό, τα ταλέντα και τα ενδιαφέροντά τους
- 2. Η εξατομίκευση του ημερησίου προγράμματος, του συστήματος εργασίας και των δραστηριοτήτων και των υλικών είναι απαραίτητη γιατί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι εξατομικευμένο και στηρίζεται στις δυνατότητες, τις δυσκολίες, τα ενδιαφέροντα και τα χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών με αυτισμό.
- Προσαρμόζεται στον τρόπο με τον οποίο κατανοεί και μαθαίνει ο/η κάθε μαθητής/τρια

Αρχές της Δομημένης Διδασκαλίας

- 3. Η σταθερότητα και η προβλεψιμότητα των γεγονότων.
- Κύριο χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος μιας τάξης στην οποία ακολουθείται η Δομημένη Διδασκαλία είναι η συνέπεια, η σταθερότητα και η προβλεψιμότητα όλων όσων διαδραματίζονται μέσα σ' αυτήν.
- Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως με την βοήθεια της επανάληψης και της ρουτίνας του εξατομικευμένου καθημερινού προγράμματος
- μείωση του άγχους και της αβεβαιότητας

Αρχές της Δομημένης Διδασκαλίας

4. Η διευκρίνιση των προσδοκιών που έχει ο εκπαιδευτικός από τον μαθητή με έμφαση στην κατά το δυνατόν μεγαλύτερη αυτονομία του.

➤ Τούτο θα επιτευχθεί με σαφή οπτικό τρόπο κυρίως γραπτά, με εικόνες ή με αντικείμενα που λειτουργούν σαν υπενθύμιση, ώστε ο μαθητής να κατανοεί με σαφήνεια τι αναμένεται να κάνει και να το εκτελέσει με τη λιγότερη δυνατή βοήθεια.

5. Η καλλιέργεια και πλήρης αξιοποίηση των ενδιαφερόντων του μαθητή.

➤ Η λεπτομερής αξιολόγηση μας βοηθάει να μάθουμε τα ενδιαφέροντα του μαθητή

➤ Αυξάνονται οι πιθανότητες να κινητοποιηθεί για να τις εκτελέσει

Αρχές της Δομημένης Διδασκαλίας

- 6. Για τους/τις μαθητές/τριες του αυτιστικού φάσματος είναι ανάγκη να έχουν νόημα τα προγράμματα όσο και οι δραστηριότητες.
- Συνήθως μπορούν να καταλάβουν, να μάθουν, να θυμούνται ό,τι διαβάζουν και είναι σχετικό με τα ενδιαφέροντά τους και συνεπώς έχει νόημα γι' αυτούς.

Υποστήριξη Μαθηματικού Γραμματισμού

- **Ενίσχυση της επίγνωσης των διδακτικών στόχων κάθε ενότητας**
 - Ρητή αναφορά στην αρχή και το τέλος κάθε διδασκαλίας
 - Αναφορά της συσχέτισής τους για κάθε έργο
 - Διαφοροποίηση των δεδομένων και των ζητούμενων για κάθε έργο
 - Διαβάθμιση της δυσκολίας για κάθε έργο
- **Κωδικοποίηση των διαδικασιών επίλυσης έργων σε βήματα-στόχους**
 - Απόδοση δυσκολίας σε καθεμία από αυτές
 - Ομαδοποίηση και κατηγοριοποίηση δεδομένων και ζητούμενων
 - Σειροθέτηση των απαιτούμενων ενεργειών
 - Ρητή χρήση των κανόνων που αποτελούν διδακτικούς στόχους ή μη
 - Επαλήθευση και αντίστροφη επιβεβαίωση
 - Ρητή αναφορά της επιθυμητής μορφής της απάντησης

Υποστήριξη Μαθηματικού Γραμματισμού

➤ Χρησιμοποιούμε κατάλληλα λογισμικά εργαλεία

- Εφαρμογές από το Φωτόδεντρο
- Thatquiz για τους υπολογισμούς και τις πράξεις
- GeoGebra για την Άλγεβρα και τη Γεωμετρία
- Sketchpad για τη Γεωμετρία

➤ Χρησιμοποιούμε ευθύ λόγο

- Ενεργητική φωνή αντί της παθητικής
- Κυριολεκτικές προτάσεις: Αποφεύγουμε μεταφορές, παρομοιώσεις και του πλάγιο λόγο
- Παράδειγμα 1: «Υπολόγισε την τιμή του x » αντί για «Βρες το x »
- Παράδειγμα 2: «Προσθέτουμε τους αντίθετους αριθμούς και στα δύο μέλη της εξίσωσης» αντί για «Οι γνωστοί μεταφέρονται από την άλλη»

5ο: Αποτίμηση – αξιολόγηση εκπαιδευτικών στόχων

Αξιολόγηση διδακτικών στόχων

➤ Ποιοτική ανάλυση

- Περιγραφική αποτίμηση κατακτημένων στόχων
- Κριτικός αναστοχασμός λαθών - παρανοήσεων

➤ Ποσοτική αποτίμηση

- Βαθμός επίτευξης επί μέρους στόχων με τη χρήση ρουμπρικών (Καθόλου, Λίγο, Αρκετά, Πολύ, Εξαιρετικά)
- Ανά διδακτική ενότητα – κεφάλαιο

➤ Σύγκριση δεδομένων

- Χάραξη τροχιάς γνωστικής ανάπτυξης
- Επανασχεδιασμός και θέση νέων στόχων

Ευχαριστούμε για
την προσοχή σας!